

ŷuns o de *lax ŷŷuns* a Clairà, 1960. —³ Més sobre aquesta i sobre tota aquesta qüestió en els Pirineus Orientals, en *EntreDL* II, 104-5. —⁴ És secundari en aquesta qüestió que es tracti sempre del diminutiu *fonteta* o bé de FONTE TĒCTA 'font coberta': és sabut que el nom del poble de *Fonteta* al Baix Empordà prové d'aquest i n'hi ha d'altres, probablement també algun dels d'aquesta zona. Però pel que fa a la variant *fondeta*, tan anòmala i inexplicable en fonètica romànica seria la *d* amb una etimologia com amb l'altra. La *Fondeta* d'Albocàsser, on hi ha una font molt coneguda, però que ha donat nom a tot un barri de la vila, és més probable que fos una FONTE TĒCTA. —⁵ Paral·lelament en bearnès ja antic (amb la caiguda normal de la -N intervocàlica, i en part contracció del hiatus): «ont à une *fondete*, e dessus la *fondæete*, à une *croetz*», a. 1440, *Cart. d'Ossau*, 230. —⁶ Però un **fontanya* no tindria explicació possible i no existeix. *AlcM* cita «*fontanyes* de plots» de la mala edició de les *Obres Rimades* de Lluall per Jeroni Rosselló, que «normalitzava» la grafia (i altres coses): trobà *fontaynes* en el ms. i el prengué per una grafia arcaica *yn=ŷ*, quan era un gallicisme o llemosinisme poètic amb *-aynes = -ŷŷne*; *fontaina* apareix també en el *Libro de Alexandre* del S. XIII (v. 1934). —⁷ La *-apretònica* de *Fondacave*, com sigui que la -N intervocàlica es perd en gascó, fa creure que es tracta de FONTANA CAVA més aviat que de FONTEM. Llavors el cognom nostre *Fontdecava* hauria de ser de provinença gascona, com molts que n'hi ha, i el fet d'haver-se registrat només a Camprodon i Alt Empordà sembla comprovar-ho: recordem les inacabables invasions de la gent dels Comtes de Foix-Bearn en els Ss. XIV-XV a Catalunya.

Fonut, V. *fondre*

FONYAR, 'aixafar o deformar una cosa per la pressió, per un cop fort o a còpia de masegar-la', probablement d'un ll. vg. *FUNDIARE 'furgar, remenar a fons', derivat del ll. FUNDUS 'fons'. □ I.^a doc.: c. 1330, Muntaner.

«L'almirall ferí-l per l'elm --- e al ferir que féu l'elm, avantà tan fort a la cara del dit En Berenguer Arnau, que tot lo nas li *fonyà*, en tal manera que null temps puis no-n fo adret», Muntaner (§ 179, Casac. v, 58.23): *avantà* (grafia oriental per *aventà*) és 'ventar un cop, colpir'; «qui han les orelles grans, han gran grosseria ab malícia brutal; qui han lo na[r]s *fonyat* o tort, són comunament persones de poca valor e de poca stabilitat e ab poca cortesia, e tostemps ab malícia; qui han gran bocca, són desvergonyats ---», Eiximenis (*Terç* II, 13.5); deuen correspondre ja a aquest verb les formes *fony* del dicc. de rims de Jacme Marc¹ (953, 1205); altrament en la tradició lexicogràfica no apareix fins a Lacav. que (s. v. *verema*) porta «*fonyar* la verema: uvas calcare, *vel* conculcare» i «llagar o brescat de *fonyar* la verema: videmiaie calcatorium»,

des del qual degué passar a Lab. 1839, amb igual definició, però no ho recollí Belv., que no deixa de ser indicatiu que ja llavors no devia ser mot conegut en l'ús ciutadà del català central. Per al matís de tota la família és encertada l'observació de Ruyra «tal vegada *fony* i *afonyament* són els dos termes oposats per expressar respectivament convexitat i concavitat anormals» (O C., 857a).

En efecte avui és mot d'ús només comarcal en el Princ. El *DAG.* el dona amb la definició «pastar, donar la forma a la pasta del pa, a la carn picada o capolada per a fer llonganisses», sense localitzar-ho, però com que després dona «*fonyir*: fonyar, fènyer» per a Vic, es desprèn que *fonyar* també deu ser d'aquella zona. De dos passatges de Pous i Pagès resulta que a l'Alt Empordà tindrà el sentit de 'submergir, posar en remull', però amb el matís, ben clar en el primer, de 'enfonsar brutalment, violentament, d'un cop de mà' o de 'fer-ho a fons' (per tant amb força): «amorrar-lo damunt del plat, fent-li *fonyar* la cara en la vianda fins que s'ofegués», «les tres dones --- *fonyaren* el dit gros en la pica d'aigua beneïta i es persignaren» (*Quan se fa nosa*, II, 191; 2, 220); que això ho duia Pous de la seva terra d'Avinyonet ho comprova el fet que jo mateix a Boadella (1939) vaig sentir el substantiu corresponent «haurem de posar les glans en *fonya*» 'en remull, en fort remull' (perquè es tractava que esdevinguessin comestibles): ho fan en un cubell, ben cobertes d'aigua, i segons *AlcM* a Rabós d'Emp. ho diuen dels naps.

Altrament de les dades del *DAG.* i *AlcM* resulta que el verb o els seus derivats s'usen en el Berguedà (Montmajor), a Bages i Segarra, i amb el significat registrat per Lacavalleria i Labèrnia, a Gaia, Solsona i Bassella, per a «pastar, cast. *amasar*» a Martorell (*DAG.*) i a Tortosa i en algun altre lloc (*BDC* III, 98; XVI, 28); de l'existència, almenys en temps passat, a l'Alt Pallars són indicatiu clar els derivats *fonyegar* i el probable **enfunyoyrar* (veg. entre els derivats, infra). En fi deu ser manlleu del català el castellà germanesco *fuñar* que Juan Hidalgo (1609) definia «rebolver pendencia» i *fuñador* «pendenciero», com ho són bastants termes de germania castellans (*DCEC FULLERO*, *ca-dira*, etc.) i que fou usat també per Quevedo i pels romances de germania aplegats per Hidalgo (veg. *DCEC FUNAR*).² En la variant *fonyir* especialment usada per a 'pastar, fènyer' no dubtem que hi ha hagut certa contaminació per part de *fènyer*, però exagera molt *AlcM* en suposar que sigui una mera variant de *fènyer*, que de cap manera no es podria explicar fonèticament ni tampoc per una contaminació de *puny*, i ni tan sols es pot admetre (com també suggereix) que *fènyer* passés a *funyir* amb alguna influència de *fonyar*, mentre que l'heteroclisi *fonyar* > *fonyir* és sempre fàcil, i basta dir que la considerable coincidència entre formes com *fonyava* i *fenyia*, i la no menys considerable entre llurs significats, duia fatalment a crear formes mixtes *fonyia*.

De tota manera és a les Illes on la vida del nostre verb i sobretot la del derivat *enfonyar* ha restat més